

Čuvajmo
Jugoslavijo!

Letna naročnina znaša Din 40—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 18. junija 1935.

Štev. 22 — Leto IV.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Kmetско-demokratska koalicija

Se je pri življenju ta formacija, ki sta jo stvorila pok. Radič in Svetozar Pribičević! To se je pokazalo sedaj, ko je ta koalicija izdala resolucijo, ločeno od one, ki jo je izdala združena opozicija. Takoj pri prvem pogledu na to resolucijo pade v oči: povdarjenje prečanskega značaja te koalicije, ki si je že ob svoji ustanovitvi nadela naziv »prečanska fronta«.

Ne bo brez pomena, če se tudi mi nekoliko spomnimo časov prečanske fronte, koje zastopnica je bila v Sloveniji tedanja SDS in koje slovenski predstavniki so bili poznejši organizatorji JNS v naši banovini. Spomnimo se nekoliko na pisanje onih naših časopisov, ki so bruhalo ogenj in žveplo na Srbijance in ki so poznali v izražanju tega sovraštva nobene spodobne meje. Pojav prečanske fronte je bil potreben, da so se tudi ti politiki pokazali v svoji pravi luči.

Nam kot jugoslovanskim nacionalistom ne more biti vseeno, kakšno preteklost ima nekdo, ki hoče biti predstavnik nacionalistov v dnevnih politikah. Ne moremo se sprijazniti samo z njegovim trenutnim mišljenjem, ki ga ima zato in samo zato, ker so ga v to prisilile prilike. Kdo ve, ali ne bi ti in taki predstavniki nacionalizma v politiki zopet menjali svojo »taktiko«; v političnem življenju so programi le prepogosto žrtve taktike, če bi vedeli, da morejo priti do onega vpliva, ki jim deli, da se številu pristašev nikakor ne pripada več.

Če torej čitamo Mačkovo resolucijo, oziroma resolucijo KDK, potem ne moremo iti preko prepričanja, ki se nam samo po sebi vsiljuje, da je tudi ta resolucija, ki jo skoraj vsi slovenski listi promptno odklonili, posledica one politike, katere je tudi pri nas ustvarjala prečanska fronta.

Brez Slovencev bi bila prečanska fronta prazna fraza, brez pristanka slovenskih predstavnikov SDS bi se ne bila mogla ustvariti tako in tako močna, kot je bila faktično ustvarjena. Zatorej bi oni, ki so očetovali snovanju KDK in ji botrovali, storili najboljšo, če bi Mačka in te resolucije ne obsojali, ker nosijo tudi oni svoj delež krivde.

Mogoče bodo našli izgovor, da je Maček dobil pri zadnjih volitvah tudi brez njih 30.000 glasov. Izgovor bi držal, če bi ne dobil Maček teh svojih glasov prav zaradi njih, zaradi njihove nesrečne politike in politike celokupne JNS, ki se sedaj ponavlja, toda v IIa izdaji.

V zvezi z uspehi in neuspehi pri petomajskih volitvah je tudi zanimivo, kako odločno odklanja klerikalni tisk Mačkovo izjavo. To je povsem razumljiva gesta, ker prav v klerikalnih masah oz. v ljudeh, ki so jih klerikalci sfanatizirali s svojim bivšim samoslovenstvom, je našel Maček glavni kader svojih volilcev. Ni čudno, da je moral vstati klerikalni tisk v obrambo svojih interesov.

Bodi kakorkoli, mi vidimo v vsem tem poizkus obnavljanja starih strank, skupin in front. Prepričani smo, da bi bilo vsekakor koristno, da tudi Maček enkrat pokaže, kaj zna in kakšno je njegovo pojmovanje demokracije. Kajti tudi Maček bo moral, če bo hotel prevzeti odgovornost za usode države, priznati obveznosti, ki jih prevzame vsakdo, ki se znajde na takem mestu. Državno edinstvo in monarhija morata biti tudi za Mačka izven debate in s prevzemom takih obveznosti bi Maček ne bil nič bolj nevaren oziroma neprijeten kot oni, ki igrajo sedaj še na svojo poslednjo karto — finančno politiko.

Vprašanje je le, kaj bi k temu rekli stotisoči onih kmetov, ki so volili Mačka, pa ne zaradi njega, temveč zaradi opozicije. B. Š.

Ne demagogije, resnega dela bo treba skozi leta in leta, da se čimprej zaustavi nadaljnje padanje gospodarskega in socialnega stanja v naši banovini, nato pa prične s sistematičnim izgrajevanjem vseh onih temeljev, na katerih bo lahko slonel gospodarski in socialni napredek naše banovine in s tem tudi nas Slovencev. Isto velja za naše kulturne probleme. Le s složnim delom bomo mogli vzdržati vse dosedanje pridobitve na tem polju, le s složnim delom bomo leto za letom lahko spopolnili te pridobitve, kolikor je to potrebno za čuvanje naših specialnih kulturnih dobrin in kolikor je to seveda v skladu z onim nepremakljivim okvirom, ki ga tvori ideja narodnega in državnega edinstva.

Mi pa ostanemo...

Kdor motri poleg domačih dogodkov tudi one v širnem svetu ter ima vsaj nekoliko pregleda čez vse ono, kar se je tekom zadnjih par desetletij dogodilo pred našimi očmi, ta bo moral ugotoviti, da se nahajamo sredi enega najtežjih razdobj, ki jih je moralo doslej prenesti človeštvo. Svetovna vojna s sledečo moralno krizo je zrušila vse one avtoritete, ki so stale skozi stoletja pred narodi kot nedotakljive, po božji milosti postavljene svetlinje. Tudi naprednejšim narodom kot je naš je povzročila izguba teh svetlinj nek čut praznote, občutek pomanjkanja pravega vodstva in neprestano spominjanje na prošlost, ki se je zdela vsem duševno in inteligenčno ne dovolj jakim ljudem tem lepša in svetlejša, čim bolj se je odmikala časovno in čim težja je postajala situacija vsled stopnjujoče se gospodarske depresije.

Odpor proti novemu s tako svečano proklamirano samoodločbo narodov inavguriranemu stanju je tlel v širokih narodnih plasteh, ne samo v Rusiji, Avstriji, Nemčiji in Madžarski, marveč tudi pri nas in drugih naših sosedih. Svoječas je bilo boljše, vsaka pridna roka je lahko našla zasluzek, če ne doma, pa v tujini! To so glasovi, ki so se začeli pojavljati po zaključku inflacijske dobe, ko je morala nastopiti v svrhu povratka normalnih gospodarskih razmer ostra deflacija z vsemi svojimi težkimi posledicami. Vprašanje kruha je bilo zlasti težko za mase, razvajene v lahkomišelnosti dobi inflacije. Preko noči so odpadli razni lahki zasluzki, preko noči je bil vržen naš človek nazaj v borbo za borni obstanek in to navezan izključno na svojo domačo grudo. Zaprta mu je bila pot preko meja domače države, tujina je odklanjala priseljence in celo vračala one, ki so se doselili že prej. Pri tem pa je postala naša država celo pribežališče ne le naših bratov iz Primorja in Koroške, marveč tudi velikega števila ruskih beguncev, katerim so se zadnje čase na veliko škodo našega nacionalnega gospodarstva pridružili še dokaj številni židje iz Nemčije, ki so našli z manjšim številom židov iz Poljske, CSR in Avstrije v Jugoslaviji svojo novo obljubljeno deželo. Vpoštevalje stanje našega narodnega gospodarstva, ki vsled svoje primitivnosti ne bi moglo absor-

birati niti domačega, pod vplivom inflacije preko zdrave normale dvignjenega inteligenčnega naraščaja, je ustvaril ta dotok po ogromni večini inteligenčni pripadajočih doseljencev za nas hipertrofijo, ki je zavrila za dolgo vrsto let domačemu naraščaju dostop do kruha in eksistence.

Tako smo prišli v svojem pridobitnem življenju do one točke, na kateri smo danes in ki jo moramo označiti kot skrajno ponižujočo in demoralizujočo za naš inteligenčni naraščaj in za vso našo mlajšo inteligenco. Pod silo razmer je postala dostopna raznim ekstremnim idejam in geslom, ki sicer niso v skladu z značajem in temperamentom jugoslovanskega človeka, pa naj bo to Slovenec, Hrvat ali Srb. Kaj pa znači notranje razkrojenje, v ekstreme izgubljači se inteligenčni naraščaj za narod, zlasti če je tako mlad kot je naš in mora preživljati tako težke notranje in zunanje krize, kot jih mora naš, o tem ni treba govoriti. Goto-vo pa leži v takem stanju inteligenčnega naraščaja in mlade inteligence izvor najtežjih subverzivnih pojavov in pokretov, ki vodijo narod v propast, če se ne pojavi avtoriteta, ki zna zagrabiti misel in voljo te mlade inteligence, zajeti vse v njej nakopičene zdrave sile ter jih usmeriti v dobro nje same, s tem pa tudi v dobro naroda in države.

Nebroj takih pojavov smo doživeli v našem soselstvu, vse države in vsi narodi so se bavili in se bavijo s poskusi odpravi v tem oziru vsaj najhujše izrastke in nedostatke, le pri nas se ne zgodi ničesar! Nam se zdi, da imamo še danes dovolj časa za razglabljanje domačih in tujih političnih problemov, mi se še danes izgublamo v sanjavih, medsebojne odnose razkrajajočih teorijah in se ne zavedamo, da bi morali temu tako akutnemu problemu posvetiti vsaj toliko pažnje in toliko praktičnega dela, kot store to drugi, mnogo večji, starejši ter mnogo bolj konsolidirani narodi. Ni torej čuda, če se razkroj med našo mlado inteligenco vedno veča in če posega ta razkroj že tudi v starejšo inteligenco ter v celokupni naš naraščaj. Tako se razgrinja po naši lastni krivdi pred nami najstrašnejši problem vsakega mladega naroda, problem njegove mladine. Vidimo in čutimo ga, zapiramo pa oči, da nam ga ni treba priznati in da

nam ni treba izgubljati za rešitev tega problema prav nič od onih sil, ki jih trošimo dan za dnem za bedaste teorije in ustvarjanje vedno novih povodov za razdore.

Isto pasivnost in brezbriznost, kot v vprašanju naše mladine, kažemo v svoji široko-grudnosti tudi v drugih aktualnih in akutnih problemih. Ko so se pojavljali pri vseh narodih in v vseh državah vedno novi napori in poskusi za omiljenje gospodarske in socialne bede, smo ždeli mi mirno v svojih kotih. Celo Turki so se zdravili iz svoje apatije, njih vodja jih je z energičnimi kretnjami iztrgal iz stoletne zaostalosti ter jih povedel na pot napredka, mi pa nosimo še vedno leso, pri nas se pojavljajo še vedno zakriti obrazi in kizmet je še vedno gospodar naših misli in naših dejanj. Bo že, kakor je Bog sklenil in kakor Bog hoče, čemu bi se napenjali, ko gre življenje tudi tako svojo pot. V zunanji politiki vozimo po izvoženih kolovozih absolutne zvestobe »preskušeni«; zaveznikom in se vsaj oficijelno ne upamo niti pomisliti, da bi zavozili iz teh kolosekov na nerazvoženo celino, ki nas vabi s svojim sočnim zelenjem in obetajočim cvetjem. Lepa je zvestoba, toda ne sme biti brezpogojna, zlasti pa ne sme iti tako daleč, da bi ustvarjala iz nas podaniško ali celo kolonialno državo, ko smo dovolj bogati, da moremo nuditi vsakemu prijatelju znatne protivrednosti za izkazane nam usluge in jih je široi Evrope dovolj, ki bi nas imeli prav radi v svoji bližini.

To kolovratenje po izvoženih potih se nam obeta tudi za bodočnost. Vse okoli nas in v nas samih se giblje in spreminja, vse je v neprestanem presnavljanju in pretvarjanju, mi pa ostanemo, kar smo bili, apatični fatalisti, ki studiramo neprestano svoje vline in jih obdunujemo, ne znamo jih pa uporabiti v svojo lastno dobro. Streha nam gori nad glavami, naši stari gospodje pa sede mirno pod njo ter se posvetujejo, ali naj jo gase sami ali pa naj pokličejo enega ali drugega izmed sosedov na pomoč, pa se ne morejo zediniti. Če bo šlo tako dalje, bomo zedinjeni šele takrat, kadar nas bo pokrila streha pod svojimi ruševinami!

I. C.

Prepoved uvoza oljnega semenja

List »Zemljoradniška zadruga« od 9. t. m. pod tem naslovom piše, da je ob vsaki priliki bilo zastopljeno naše kmetijstvo za drugim gospodarskimi panogami, industrijo, trgovino in bančništvom. Njim je skoraj brez izjeme uspelo dosega največje koristi pri vsakem državnem ukrepu, najčese na škodo kmetijstva. Tako, da je kmetijstvo ostalo pastorek tudi, ko je pri nas bil donešen zakon o carinski politiki. Industrija je dobila veliko zaščito in tako, da je situacijo izkoristila tudi naša oljna industrija, ki je večji del v tujih rokah. Na uvoz olja je bila udarjena carina, o interesu kmetijstva pa se ni vodilo dovolj računa. Tako, da je zlasti ostal uvoz oljnega semenja tudi nadalje carine prost.

Ne morem reči, da je temu res bilo tako. Toda interes kmetijstva ni ostal zapostavljen baš zato, ker bi bila industrija kmetijstvu hotela škodo. Ne, industrija, trgovina, bankarstvo, obrt so boljše organizirani, oni so se za svoje interese vedno brigali, dočim pa naše kmetijstvo spi. Nima niti zbornice. Pa tudi mnogi, ki bi se morali živo zganiti za varstvo kmetijskih interesov, tega niso storili. Nasprotno, dostikrat so se vede ali nevede obnašali tako, kakor je bilo jasno, da to ni v korist kmetijstvu.

Ce pa se je dovoljeval carine prost uvoz oljnih semen, kmetijski krogi ne smejo in ne morejo govoriti o zapostavljanju kmetijskih interesov — dokler industrija tega semenja od našega kmetijstva dobi ne more, ker ga naše kmetijstvo ali sploh ne prideluje ali pa premalo. Bodimo odkriti in priznajmo, da naše kmetijstvo žal le premnogokrat ni vršilo svojih dolžnosti niti do samega sebe. Spominjamo na ponovno pobudo, ki se jo je z raznih strani dajalo kmetijstvu za kulturo soje. Ono je to večinoma odklanjalo, v naši ožji domovini celo od strani njegovih predstavnikov in se je akcijo omalovaževalo in skoraj bi mogli reči, da tudi zmanjševalo. Če doma ni bilo dovolj oljnega semenja, smo pač morali dopuščati, da se

je uvažalo olje in da so se za drag denar uvažale oljne tropine kot močno krmilo. Ako nismo doma pridelali, dobro, pa mečimo denar v inozemstvo, saj ga imamo strašno veliko in si ta luksuz lahko dovoljujemo.

Drug primer bi lahko navedli za ricinovo seme. Za kulturo tega, kmetijstvo samo skoraj ni storilo prav nič. Država za uvedbo pridelovanja tega semenja tudi ni storila skoraj nič. Bil smo popolnoma navezani na uvoz. Za slučaj kakih vojnih zapletljajev bi nam utegnili biti nemogoče iz inozemstva dobiti to seme in celo za vojne potrebe ne bi imeli ricinovega olja. Seme smo uvažali iz inozemstva, napram kateremu smo kar stalno bili pasivni z našo trgovinsko bilanco. Če ne iz narodno gospodarskih razlogov, pa bi bili mi morali vsaj zaradi potreb naše vojske storiti vse, da bi se vsaj z ricinovim semenom osamosvojili od uvoza. In vendar se ni nič storilo, celo kmetijstvo se ni ganilo. Šele industrija, in sicer tvrdka Hrovat & Co., ki je 100% naša, se je sama morala pobrigati, da se za največjo silo krije doma. Obračala se je na oblastva, da podpro njeno propagando za pridelovanje tega semenja v državi sami, dajala je seme in navodila brezplačno, vezala se je na plačilo prav dobrih cen in tako ji je po precejšnjem naporu končno vendarle uspelo najti pridelovalce za dober denar, a tudi to šele, ko je kriza cene drugim pridelkom močno okrnila. Zlastno pa je, da se pridelovanja ricinovega semenja niso poprijeli naši soplemenjaki, nego pametnejši Švabi. Pripominjam pa, da se je propagandno delalo povsod do skrajnega juga, razen v Sloveniji, kjer ni podnebje za to kulturo primerno.

Prepoved uvoza oljnega semenja je na mestu. Toda tisti, v katerega korist je ta ukrep storjen, t. j. kmetijstvo, pa mora tudi v večji meri poskrbeti, da bo sedaj dal dovolj tega semenja.

Prepovedi uvoza mora slediti tudi ure-ditev cene vsaj v toliko, da ne bomo doživeli

zmed, ki bi prinesle novo narodno gospodar-sko škodo. Iz vsega, kar se danes o tem piše, nekako diha samo misel, da je treba paziti na to, da industrija ne bo kmata odrla. Meni se zdi pa tudi v nasproti meri potrebna skrb, t. j. da kmetijstvo ne bi industriji hotelo naviti cene tako, da bi industrija raje — nehala delati. Pri nas se radi zaletimo, zato so oblastva dolžna skrbeti, da kmetijstvo samo sebi ne bo vrglo zanjke okoli vratu. Vse kar je prav in kakor je prav. Našemu kmetijstvu gotovo privoščimo zasluzek, toda moralo pa se že bo potruditi, da bo oljna semena proizvajalo vsaj za približno tako ceno, kakor bi stalo pri nas inozemsko blago v slučaju uvoza, ali pa bo v nasprotnem primeru industrijski produkt brez potrebe podražen. Ukrepi glede prepovedi uvoza inozemskega blaga našemu narodnemu gospodarstvu ne bi koristili, prej bi bili potuha za morebitno nesposobnost kmetijstva kot proizvajalca surovine. Torej tudi v tej smeri je gledati, pomagati in urejati. Naj ne bo enemu nekaj dano, da bi s tem bil tepen drugi, nemogoče narodnogospodarski interes mora s tem pridobiti, kar tudi bo, če se bo vse prav uredilo, kajti kmetijstvo bo našlo nov vir udejstvovanja in nov vir stalnejšega, sigurnejšega in boljšega zasluzka kot ga ima pri svojih izvoznih pridelkih.

Franjo Bulc, predsednik občine Mirna:

Agrarna reforma – razlastitev veleposestev

Leta 1931. je izšel zakon o razlastitvi veleposestniških gozdov v korist revnega prebivalstva, t. j. v korist onih kmetovalcev, ki nimajo lastnih gozdov, da bi mogli kriti svojo potrebo po kurjavi in stavbnem lesu.

Po tem zakonu se je lahko razlastilo vse gozdove, ki presegajo mero preko 1000 ha, to znači, da bi lahko v naši banovini razlastili okrog 70.000 ha zemlje (gozdov), ako bi se vzelo dosledno vse gozdove nad omenjeno mero in kakor je to zakon predvideval.

V februarju 1932 so bili izdani razlastitveni odloki, s katerimi se je pa razlastilo le okrog 40.000 ha, in to na 13. različnih veleposestvih. Ni moj namen raziskovati vzroke, zakaj se ni držalo striktno zakona in zakaj se je opustilo razlastitev skoraj polovico razpoložljivih veleposestniških gozdov. Tudi ne želim raziskovati vzrokov, ki so vodili oblast pri določevanju, koliko gozdov naj se odvzame, oziroma pusti temu ali onemu veleposestniku, akoravno so to vprašanja, katera so zelo zanimiva in katera bi bila gotovo zelo podučna za našo bodočnost. Mogoče bo potrebno, da se tudi na to ob drugi priliki povrnemo.

Predvsem je danes moj namen spregovoriti javnosti o usodi onih gozdov, kateri so že bili definitivno razlašeni, da celo z uzakonjenimi odloki pred tremi leti.

Leto 1932. je poteklo ne da bi se količjak ukrenilo, da se te gozdove prevzame, da se uredi vsa vprašanja, katera so v ozki zvezi z razglasitvijo in da se uvede uprava, ki bi naj bila kos tej veliki nalogi. Leto 1932. se je porabilo zgolj zato, da si veleposestniki izberejo samo gozdove, katere jim zakon pušča na prosti izkoriščanje.

Na ta način se je posredno dalo veleposestnikom pravico, da sami določijo gozdove, katere naj se po njihovi volji razlasti. Za izvedbo te izbire se jim je določilo polnih 6 mesecev, kakor da bi ne mogli izvršiti te izbire preje.

Brez dvoma so ti veleposestniki kot stoletni gospodarji dobro poznali svoje gozdove, tako da bi zadostovalo za tako izbiro le par dni, ne pa polnih 6 mesecev.

Ko so končno le našli najboljšo izbiro so to prijavili oblasti in je minulo zopet 6 mesecev, ko je oblast izdala rešenje, ali se s to izbiro strinja ali ne.

Tudi v letu 1933. ni bilo boljše in se to vprašanje ni premaknilo z mrtve točke.

Komaj v začetku leta 1934. se je pristopilo k prevzemanju teh gozdov in k pravčasni urejanju uprave. A na žalost se tudi v preteklem letu zadeva ni uredila v celotnem obsegu, marveč samo do polovice. Prevzelo se je od veleposestnikov samo okrog 19.000 ha, vse drugo je pa ostalo še vedno nerešeno.

Kolikoli sem ugotovil, je prevzem gozdov na nekaterih veleposestvih, posebno v bivši mariborski oblasti, neprikladen, ker se je vzelo pri razlastitvi kot temelj zgolj gozdno površino brez upoštevanja drugih okoliščin, kakor lega, vrsta gozda, donosa itd., kar je pri takem delu največjega pomena. V vseh teh slučajih pa so bili sklenjeni z veleposestniki ob vednosti in pristanku prizadetih občin kot bodočih lastnic teh gozdov sporazumi, kateri bi koristim ljudstva bolj odgovarjali in po katerih sporazumih bi bile občine razbremenjene glede plačevanja odškodnine, ker so veleposestniki pristali na to, da odstopijo občinam bremen prosto in brezplačno stalne površine gozdov. Kljub temu, da so vsi ti dogovori, za vsa še neprevzeta posestva, oziroma gozdove, sklenjeni in že zdavnaj predloženi ministrstvu poljoprivrede v končno odobritev, je zadeva popolnoma zaspala in ni od nikoder tako prepotrebne rešitve.

Dobro je pa vedeti, da istočasno, ko so bili razlašeni gozdovi v naši banovini, je doletela ista usoda tudi gozdove v Savski banovini, posebno pa v Gorskem Kotarju.

Razlika med prevzemom v Savski banovini in pri nas je pa ta, da so v Savski banovini že leta 1932. takoj po razlastitvi prevzeli do zadnjega kvadratnega metra vse razlašene gozdove v državno upravo ter brez oziroma na levo in desno izvedli zakon do poslednjih konsekvenc. V naši banovini se pa to vprašanje ne more premakniti iz mrtve točke. Kdo je kriv? Kaj je vzrok? Po potrebi se tudi o tem še pogovorimo. Takoj po razlastitvi že leta 1931. in delno 1932. je bil velik halo, saj se je razbojnalo vseposod trditve, kako ogromno korist bo imel naš malč človek, a ko se je moralo prestopiti k praktični izvedbi tega velikega dela, je pa takorekoč vse odpovedalo. Ta nerazumljiv postopek, ta malomarnost odgovornih činiteljev, brezbržnost in nerazumevanje ljudskih potreb, kaže že danes težke posledice. Ako bi se takoj po razlastitvi začelo z resnim delom, gozdove prevzelo in začelo upravljati v onem smislu in pravu, kakor je to zakonodajalec predvideval, bi bile naše občine dobile v svojo posest najlepše dele gozdov, uprava bi pa na ta način lahko zadostila potrebam našega revnega kmečkega ljudstva.

Vsled tega večnega zavlačevanja bodo naše prizadete občine dobile — ako sploh kdaj pride do končne ureditve in prevzema — uni-

čene in izsekane gozdove, kajti zelo naivno bi bilo verovati, da bodo veleposestniki štedili one gozdove, za katere so sigurni, da jih izguhe.

Do razlastitve gozdov je veljal za našo banovino zakon, po katerem so morali veleposestniki gozdov dajati revnemu kmečkemu ljudstvu drva in stavbni les po znižanih cenah. Z razlastitvijo leta 1931. je postal ta zakon brez veljave in se ga ni več izvajalo. Ker pa vsled večnega zavlačevanja še danes ni razlastitev izvedena, je naše revno ljudstvo opeharjeno celo za ono malo dobrot, ki jih je imelo pred razlastitvijo. Potekla je že 4. zima, ne da bi ti reveži dobili potrebnih drv in stavbnega lesa iz veleposestniških, oziroma občinskih gozdov.

Ako se je že iz nerazumljivih razlogov prevzem razlaščenih gozdov tako dolgo zavlačeval, se je moralo vsaj prejšnji zakon pustiti v veljavi toliko časa, da se povsem prevzame razlašene gozdove. Vsled te večne nesigurnosti in tega nepojmljivega zavlačevanja, so imeli veleposestniki dovolj časa, da poiščejo in najdejo obrambne mere v zaščito svojih interesov, da izigravajo zakon in da to veliko gospodarsko, socialno ter narodno politično akcijo popolnoma diskreditirajo. Na žalost jim je to v celoti uspelo.

Mi, ki živimo na deželi in smo v stalnem stiku z ljudstvom, in celo načelujemo občinam, dobro vemo, da nihče več ne verjame v resnost tega za nas tako perečega vprašanja. Na ta način se ubija ljudstvu vera v moč zakona in diskreditira sposobnost naše nacionalne države.

Izvedba te akcije se je pričela brez vsakega določenega programa, ta bi se bil lahko napravil, in v treh letih je bilo dovolj časa, da bi se tudi izvedel.

Zelo porazno je dejstvo, da se naša javnost, posebno pa naši zo to poklicani javni delavci sploh ne zanimajo za tako velepomembno in resno zadevo in jo tako rekoč prepustijo pozabljenju.

Ako so izdani zakoni — odloki celo uzakonijo — je treba tudi volje in moči, da se to tudi izvede.

Med drugimi veleposestniki je tudi eno, za katero se je v letu 1931. smatralo, da ni moči za razlastitev. V letu 1933. je bil zakon popravljen in je koncem tega leta bilo tudi to veleposestvo razlašeno. No, do danes se pa tudi tukaj ni nič ukrenilo glede ureditve tega vprašanja kljub temu, da je prizadetih več tisoč družin.

Materialna kakor tudi moralna škoda vsled tega postopka je ogromna. Materialna

zato, ker so ogromne ploskve nekdanj dobro urejenih in dobičkonosnih gozdov brez pravega gospodarja izročeni na milost in nemilost ravno onim, katerim se jih je odvzelo. Vprašanje, kako izkoriščati te gozdove, je lahko in mislim, da o tem ni treba govoriti.

Moralna škoda za narod in državo je mogoče še večja, saj so množice ljudstva izgubile vero v dobro voljo, da se jim pomaga, v moč zakona svoje države in sposobnost onih, katerim so zaupali, da skrbijo za njih usodo. Zahvaliti se je predvsem disciplini in potrpežljivosti našega ljudstva, da si samo ne vzame ono, kar mu po božjem in človeškem zakonu pripada.

Ker je tudi v našem, novomeškem srežu eno izmed teh veleposestev, in to celo največje, je razumljivo, da je naša dolžnost, da opozorimo merodajne činitelje, da se zganejo na svojih zaspanih mestih.

Ni moj namen, da bi hujškal ali brezvoljno kritiziral, marveč, da opozorim merodajne, da se zganejo in da rešijo, kar se še rešiti da.

Ne ubijajte optimizma in vere v krogih narodu in državi absolutno zvestih ljudi. Izvršite veliko narodno-gospodarsko započeto delo in narod vam bo hvaležen, v nasprotnem homo pa zahtevali obračun prevzete odgovornosti.

Malo lekcije gospodu Lexu

Več luči!
Goethe

1.) O internaciji dr. Korošca in pridobivanju.

Kdo je spravil g. dr. Korošca na Hvar oz. Vrnjačko banjo, danes mi več sporno vprašanje. Posebno ni to vprašanje za tistega, ki pozna ves historijat Koroščevega putesništva in njenega vzroka, oz. povoda — punktacij. Kdor malo trezno premisli bo takoj spoznal, da je dr. Korošca poglajal na Hvar želja za pridobivanjem pristašev, t. j. mnenje gg., ki so mislili, da je mogoče zbrsati s sveta politično stranko s tem, da se internira glavne voditelje, njene pristaše pa pridobi z obljubami, prigovarjanjem in gotovimi uslugami.

2.) O punktacijah in prikritih željah.

V interesu politične jasnosti bi res že bilo, da se zadeva punktacij že enkrat izčisti. Ali bi ta jasnost pripomogla konsolidaciji, pa je veliko vprašanje. Mogoče v toliko, ker bi g. Lex in njemu slični prenehali kazimirati g. dr. Korošca in bi s tem mnogo pripomogli še k neki drugi jasnosti, ki je za nas bolj zanimiva: Zakaj delajo nekateri krogi dr. Korošca neodgovornega za njegova dejanja? Saj se on ne brani priznati svojih dejanj, vsaj demantira jih ne. Za enkrat se je treba pač sprijazniti s tem, da je avtor punktacij dr. Korošec, ki se ni zanimal, da ni in to že samo po sebi meče dovolj jasno luč na namene g. Lexa. Pa vendar ne, da bi g. Lex namesto pridobiti celo samega dr. Korošca?

3.) Politika, klerikalizem in slepi.

G. Lex pravi dobesedno naslednje: Pri nas je še precej slepcev, ki ne vidijo, da je političnega klerikalizma pri nas v Jugoslaviji definitivno konec. V bivši organizatorični obliki ni več mogoče. To so uvideli tudi že posamezni škofje, ki so mnenja, da cerkvi posebna politična katoliška stranka ni več potrebna tam, kjer država izpolnjuje napram nji svoje obveze v duhovnem in materialnem pogledu. Tudi sveta stolica v Rimu je tega mišljenja. Zato je Rim pustil, da je v Italiji padla katoliška stranka »popolarov«, da je bil izločen iz političnega življenja katoliški »Centrum« v Nemčiji, ki ga je naš »Slovenec« imenoval »stavbo iz granita«, končno je Rim tudi rad pristal, da se je razpustila Lueggerjeva krščansko social. stranka v Avstriji. Današnja doba težkih gospodarskih in socialnih stisk ni primerna za politične klerikalne stranke, ki so predstavljale prav za prav le politično organizacijo enega samega stanu. Zato bo samo v prid in v korist občestva slovenskega, ako množice, ki so bile nekoč organizirane v SLS, to same uvidijo

in krenejo na nova pota, ki so v skladu z interesi države in njene obrambe.

Menda spada tudi g. Lex med notorične »pridobitnike«. Pa tudi prav nič logično ne govori zaradi klerikalnih strank. Te stranke še od daleč ne predstavljajo le enega samega stanu! Vsi stanovci so v klerikalni stranki zastopani in prav to daje klerikalcem moralno oporo, da se vedno bolj in bolj oprijemljejo svojih postojank.

Tista, da je Rim pustil, da je padla stranka popolarov, je dokaj bosa. Najhujša pa je o avstrijskih klerikalcih. Vsakdo ve, da je katolicizem v Avstriji državna doktrina in da je krščanski socializem tam danes močnejši kot kdaj prej.

4.) In klerikalci pri nas?

G. Lex, prečitajte okrožnico nadškofa Bauera o Sv. Savi, prečitajte okrožnico o Sokolu, pojdite enkrat v Zagreb in vprašajte kogarkoli o tem, kaj sodi o klerikalizmu na Hrvaškem. Končno pa bi bilo dobro če bi pogledali v ono številko Domoljuba, ki pravi, da je »sporazum« v naši banovini mogoče samo na katoliški podlagi. Če boste še potem sodili, da je pri nas konec klerikalizma, zelo dvomimo.

5.) Kdo je mrtev?

G. Lex pravi, da je poleg političnega klerikalizma mrtev tudi politični liberalizem. Politično smrt doživi tisti (in to bi g. Lex moral vedeti), ki na volitvah propade. In nista propadla ne klerikalizem ne liberalizem, ampak nekdo drugi. Ali je bil aš slovenski liberalizem kaj prida junak ali ne, tega g. Lex očitno ne ve. Koliko kulturnih in polit. dobrin nam je dal liberalizem, tega se on niti ne zaveda. Vedeti bi moral, da so oni ljudje, ki so za našo svobodo največ žrtvovali, vzrasli baš iz liberalizma. To le kot konstatacija, ne da bi hoteli zagovarjati liberalizem.

In gospodarski liberalizem? Že g. minister dr. Marušić je izjavil tisto, kar g. Lex ponavlja: gospodarskega liberalizma je konec. Toda g. minister je še v istem govoru znal povdariti, da bo vlada podprla privatno inicijativo. Sodeč po tem, gospodarskega liberalizma še ne bo tako kmalu konec.

6.) In končno — še enkrat — pridobivajmo!

G. Lex, ki je svojo nalogo očitno zelo zelo resno, patetično zaključuje:

»Poglejmo tem dejstvom v oči in pojdemo vsi sklopi in pogumoma na delo, da ustvarimo nekaj novega, boljšega za bodočnost, kakor je bilo v preteklosti. Vse vabimo, ki so pošteno in duševno snažni.«

Lex.

In res, pri takem načinu pridobivanja se konča vsa resnost!

Dolžnost vlad in Narodnih bank skrbeti zato, da imajo hranilnice na razpolago zadostna plačilna sredstva.

III. Mednarodni hranilniški kongres, ki so je vršil v času od 20. do 25. maja 1935 v Parizu, in kateremu so prisostvovali predsednik francoske republike Lebrun, 6 aktivnih francoskih ministrov ter zastopniki hranilnic iz 26 držav, ki upravljajo nad 1200 milijard dinarjev hranilnih vlog, je med drugim poročal:

»Dolžnost vlad in emisijskih bank je, da v skladu z njim potrebno previdnostjo in v interesu vlagateljev ter stalosti denarja držijo vedno, zlasti v času krize, na razpolago plačilna sredstva, potrebna za to, da ohranijo zaupanje vlagateljev.« Francoski finančni minister je na tem kongresu poudaril, da je trdnja valuta predpogoj za štedenje in temelj zaupanja.

Sklepi kongresa, ki je predstavljal tako ogromno moč, zaslužijo, da se upoštevajo povsod, da se zopet dvigne zaupanje vlagateljev, ker morejo le nova posojila denarnih zavodov iz novih vlog zopet poživiti gospodarstvo.

Naš pokret

Strelske vaje ljubljanske družine se vrše vsako nedeljo na vojaškem strelišču od 9. do 12. ure. Člani dobe municijo po znižani ceni 50 para za komad. Strelci poslušajte se ugodne prilike in obiskujte redno strelske vaje.

Krajevna organizacija Narodne Obrane Jesenice-Koroška Bela bo imela svoj redni letni občni zbor v nedeljo, dne 23. junija 1935 ob pol desetih dopoldne v običajnem prostoru. Dnevni red: 1.) Poročila funkcionarjev (predsednika, tajnika, blagajnika in častniškarskega odseka) 2.) Volitve novega odbora. 3.) Slučajnosti. Udeležba obvezna za vse članke. Predsednik.

OBLASTNI OBČNI ZBOR

Na praznik, 29. junija t. l., ob 10. uri dopoldne bo redna skupščina Oblastnega odbora Narodne Obrane v prostorih Zveze kulturnih društev v Ljubljani (Kazino, II. nadstropje).

Skupščine se smejo udeležiti le izvršilni člani NO. Ti so seveda dolžni prisostvovati skupščini, ki naj tvori nekaj zaključek dotedanjega dela in postavi smernice dela za bodoče leto.

Prispevek h gospodarsko-socialni akciji

Iz krogov ljubljanskih davkoplačevalcev smo prejeli dopis, s katerim smo bili opozorjeni na upokojitve sedanjega poslanca g. Rika Fuxa s strani občinskega sveta ljubljanskega. G. poslanec je bil z 31. 5. t. l. na lastno prošnjo upokojen ter bo prejemal ves čas, dokler bo poslanec, svojim službenim letom odgovarjajočo pokojnino v znesku mesečnih ca 4.800 Din. Službena pragmatika, ki velja za mestne uradnike ljubljanske, pa določa, da imajo uslužbenci, ki so izvoljeni v kak javen zastop, le pravico do dopusta, dokler vrše svoj mandat. Pri tem je izrecno rečeno, da se ustavijo takim uradnikom njih službeni prejemki do višine plače oz. dnevnice,

ki jih prejemaajo za izvrševanje dotičnega mandata. G. poslanec prejema na dnevnicah mesečnih 6.000 Din ter bi torej ne smel od občine dobiti ničesar, dokler je poslanec in prejema te dnevnice.

Javnost se zanima, iz kakšnih razlogov je mogel biti občinski svet tako radodaren v časih, ko je moral radi težkega finančnega stanja ukiniti prvi razred mestne ženske realne gimnazije ter odpustiti poleg nekaj honorarnih moči še dve stalno nastavljeni profesorici. Registriramo ta slučaj ne radi kake animoznosti proti občinski upravi ali proti osebi g. poslanca, temveč v nadi, da nam bo mestna občina podala primerno pojasnilo.

A. Makarovič:

Boj za Venede

G. urednik se je informiral o mojem poklicu, ker sem pisal o Venedih in Veneciji! To je rodilo dvome, saj Venedi nikakor ne morejo biti Slovani! Zato sem se pomudil, da črtam primerjanje z Venedi, t. j. da popravim v njegovem smislu! Stvar je vendar jasna: Za G. urednika ne sme eksistirati na jugu ničesar slovanskega pred 6. stoletjem, torej ne sme tičati za Venedi na jugu noben Slovan! Kaj se vse lahko izreče človeku, ki ni tega mnenja, sem precej informiran, zato ne vem, če je na mestu zamolčati, če se obljudi sporočiti! Če mi je dal odgovor s tiskanim člankom G. K., je bil to vse prej kot »migljaj«, ker G. K. trdi tam o lokalizaciji isto kar jaz, na moje fantazije o imenih se pa ne ozre! Torej? Tista »lekoja« kot sem tiste besede imenoval na govori o lokalizaciji, ne o imenih! G. urednik je torej naredil netaktnost, s katero je spravil G. K. v to stvar! Ker se G. K. dotika samo vprašanja, kje je stala Vineta, (kot je tudi bil naslovljen rokopiš) in sva tu istega mnenja, ne more biti tukaj »migljaj«, ker bi tisti del mojega članka o lokalizaciji bolj upravičeno smel tiskati, nego ga G. K.! Saj je bil spisan v zvezi z novjšima viroma, oziroma dognanjima po dveh prav takih ali še večjih strokovnjakih, Henniga in Laysena! Tisti »migljaj« bi moral biti na popolnoma samostojnem delu spisa, namreč tičem o imenih Junne, Vineta, Jomsburg! Če bi ta »migljaj« bil, češ, to je strokovnjak »razprava«, bi omenil najprej — imena! To torej ni bil noben »migljaj«, ampak G. urednik bi rad imel nekaj o predmetu, ki ga je zanimal v listu in G. K. je še rajši napisal. Pri tem imam jaz le zavest, da je strokovnjak obogatil z razpravo o Vineti slovansko obzorje literarno na mojo pobudo, na kar sem ponosen!

G. urednik pa ni zadovoljen z mano. Pravi, da kar jaz delam, »je že nekaj več kot neskrupulozno«. »Postati hoče »velik« etimolog brez študija slavistike in germanistike! — Zgolj na temelju slovanskega navdušenja! Ni mi na kraju pameti hoteti postati ne velik, ne etimolog. Koliko jezikov znam, koliko gramatik, to je moja stvar! Ker se iz mojih člankov ne vidijo grške črke ali ni v njih polglasnikov, zato se ni samo navdušenje, na katerega podlagi pišem! Se tako mi stavci tu pa tam delajo zmedo (sicer so pa dobri ljudje, ker jaz grdo pišem) in še tako me marsikdo ne razume, kar mi je žal, ker pišem iz gotovega namena! Napake strokovnjakov vidijo pa tudi nestrokovnjaki.

G. urednik mi »javno odgovarja«: 1. za take spise je treba imeti strokovnega študija! Jaz: Za Vineto je tudi treba strok. študija! Ali je mogoče strokovni študij takšen, da molči, če v njegovih šolskih knjigah ni zapisano? Kot pravi G. K. je glede Vinete najboljši molčati! Kakšnega študija mi je torej treba, če hočem pisati o Vineti, da ne bi tolmačil n. pr. napačno: Vineta, ali kaj takega? 2. Huda zmotna je, ako mislim, da je patriotizem ali rodoljubna vnetost nadomestilo za strokovno študije! Jaz nisem ne patriot, ne rodoljubno vnet! Vem, da moja ljubezen do slovenstva in slovanstva ni dovolj, da je treba učenja! Povsem vam pa tudi jaz, da strokovne študije niso nobeno nadomestilo za političen čut, ki ga marsikateri jezikoslovec nima! Tudi največja škodljivca treba udariti! Gospodje, ki se ne zavedajo v kakšnem času živimo in ki dokazujejo n. pr., da je Maribor spačeno, umetno ime iz Marburg, ali da so vsi naši pomorski izrazi iz italijanske, ali da so se Slovenci izgubili morju, ali da je tretjina Kranjske nemška naselbina, ali da pri nas mrgoli gotskih imen, ali da teče naša etnografska meja ob Soči, ali toliko drugih nepotrebnih stvari, ali celo škodljivih — so sicer strokovno izobraženi, manjka jim pa politični čut! Ker smo Slovenci 10% politični kretenci, drugič pa, ker smo domišljajci, ki ne znamo služiti narodni skupnosti! V Italiji bi avtor članka v nepolitičnem smislu (ki slabo vpliva na maso) dobil najmanj policijsko nadzorstvo! Znanstvenikom pa je naloženo o tem in tem pisati! G. Košljalu bi naložil n. pr. dokazati slovanstvo poitalijančenih imen v Julijski Krajini! 3. Izražaj se lepo! To sem že čul od G. K. glede nosa in mu odgovoril! G. urednik: Vsakdo iz svojega stališča! Preveč milobe je pri nas, vse vpljudno in fino, tudi udariti fino! Slovincem je treba borbe, borbenosti, ne tehtanja besedi! Obkudovanje je bolezen, boj je zakon narave in torej zdravja! S citati je težka stvar: izobraženi strokovnjaki se z njimi radi — »širokoustijo«! »Le čevlje sodi naj kopitar« je najbolj pristojalo Kopitarju, ki je bil v poeziji in literaturi — strokovnjak. Često pa se citirajo te besede nestrokovnjakom in rabijo jih nestrokovnjaki, da pokažejo, da razumejo Prešerna! »Piši magari o fižolu, samo piši samostojno,« ni znan citat, vendar ga je G. urednik porabil zame! Ne vem, če se ni zelo urezal, ker sem v svojih člankih presneto samostojen. Jaz bi mu svetoval Goetheja: — ein Narr auf eigene Faust!«

(Konec.)

**Imamo podjetja,
ki dobivajo državne dobave,
zaposlujejo pa izključno
tuje inozemske moči**

Država in delavstvo

Delavstvo mora brezpogojno videti v svoji državi onega činitelja in ono osnovo, ki mu edina more in mora nuditi vse, kar je za njegovo življenje potrebno.

Delavstvo in država v današnji dobi sta tako tesno medsebojno povezana, da ne more biti razlike med enim in drugim. Res je, naša država nima še izključno industrijskega karakterja, temveč tvori pretežno večino te države še kmetijski stan, je pa eno, kar stoji pri bito in kar je potrebno v vsaki državi, da se ne gleda na številčno pripadnost posameznih stanov, temveč je naloga onih, ki vodijo državo, brezpogojno skrbijo, da sta tako delavski, kot kmetijski in nameštenski stan enako upoštevani. Samo z medsebojnim sporazumom in medsebojno ljubeznijo ter razumevanjem se da doseči v vsaki državi, posebno pa v naši, ki je nastala šele v prekratki dobi koristi za celokupen narod, samo na ta način se da jačati temelje one neporušene stavbe, ker so jih gradili oni junaki, ki so padali na gorah Črnega vrha in po zasneženih vrhovih Kajmakčalana in Solunskih, ter Skopljskih gorah.

Jugoslavija je sicer kot mlada tvorba zrastle in bila ustanovljena na kosteh in krvi onih brezštevilnih junakov in hrabrih borev, ki so brez vsakršnega ozira in socialnega vidika bili pripravljeni žrtvovati vse, da se omogoči zgradba te, tekomo stoletij od najboljših sinov zaželjene državne zgradbe svoja najplemenitejša čustva in svoje največje žrtve, to je svoja življenja in svojo kri.

Borbe in peripetije v posameznih državah nas uče, da je v vseh odločilnih momentih celokupen narod brez ozira stanu branil svojo domovino, branil njeno čast in njeno dostojanstvo. Ako pogledamo Nemčijo, Francijo, Anglijo ter ostale zapadnoevropske kulturne države, vidimo, da je v usodnih momentih narod rad pozabljal vse svoje medsebojne trzavice, vsa svoja pol. nasprotstva ter je kot en moč korakal za dobrobit svoje lastne države ter za čast in dostojanstvo lastne nacije. Rekli smo, ves narod in to tudi smelo trdimo, da so nam v tem pogledu ravno severozapadni evropski narodi lahko za vzor in vzgled, kako se služiti koristim in časti lastne domovine. Za primer naj nam služi samo Posarski plebiscit, za katerega so gotovi internacionalni plačanci prerokovali, da ne bo uspel tako, kot si ga Hitlerjeva Nemčija želi. Kljub temu pa, da je Posarje izrazilo industrijski kraj, kjer prevladuje industrijsko prebivalstvo, smo videli, da vsa propaganda in vsi pozivi raznih izven-državnih in pa internacionalnih krogov niso pomagali in zalegli ničesar, temveč se je to prebivalstvo na podlagi zavesti pripadnosti k eni državi in nacionalni skupnosti odločilo zato, kljub temu, da ni v principu odobravalo predvidenih metod režima v Nemčiji, za to,

da se priključi kljub svoji politični pripadnosti za Nemčijo, ne pa, da se obrne k Franciji, čeprav ji je slednja ponujala veliko več in dajala veliko več od nacionalistične lastne domovine.

Iz tega vidika moramo gledati in bi moralo gledati vse naše delavstvo na odnos delavstva napram državi ter bi ji moralo na vseh poljih pomagati v njeni konsolidaciji in pri njeni izgraditvi. Delavstvo se kot eden najvažnejših faktorjev ne bi smelo naslanjati na razne mednarodne internacionalne socialistične organizacije, temveč bi moralo v krogu lastnih državnih meja skrbeti za to, da se ga po njegovem številu upošteva, ter se mu nudi vse one prilike in vse one možnosti preživljanja, ki poštenemu človeku pripadajo.

Zal, da naše delavstvo ni sledilo tem svetlim vzgledom, temveč se je vsaj od početka nagibalo in sledilo onim, ki so ga hoteli zapeljati in izkoriščati v svoje lastne egoistične interese. Res je, da naše delavstvo ni tako visoko izobraženo, da bi moglo prepoznati in razkrinkati vsa ona advokatsko-diplomatska zavijanja gotovih krogov, ki hočejo na podlagi mas kovati svoj politični ali pa materialno egoistični kapital. Radi tega je dolžnost vseh onih, ki mislijo pošteno in ki hočejo delati pošteno, da skušajo vso to naše delavstvo, ki je bilo že nešteto-krat zapeljano v brezupne borbe, spraviti na pravo pot, ter mu vsaditi v njegovo dušo osnovno misel ter zavest, da je tudi delavstvo ter posamezni delavec celica države in državne skupnosti, kateri on pripada. Ta ideja je brezpogojno potrebna, ako si hočemo po Kosovski tragediji in po ostalem zapostavljanju s strani tujcev izgraditi svojo lastno močno državo, ako hočemo, da vsak posameznik prispeva k tej zgraditvi vse, kar je v njegovi moči in njegovi sposobnosti mogoče. Delavstvo mora brezpogojno videti v svoji državi onega činitelja in ono osnovo, ki mu edina more in mora nuditi vse, kar mu je za njegovo življenje potrebno. Ravno radi tega dejstva pa izhaja nujnejša potreba, da se prav naše jugoslovensko delavstvo oklene svoje lastne države, ter po svojih močeh skuša omogočiti njeno čim močnejšo učvrstitev, čim boljše konsolidacijo, ter delati z vsemi silami na to, da postane ta država močna, jaka, katere ne bo mogel porušiti niti notranji, niti zunanji sovražnik. Vse to pa bo mogoče doseči samo v tem primeru, ako bo to delavstvo vodeno res po idealnih nacionalističnih delavskih voditeljih, ter brezkompromisnih borcih, ki bodo znali v vsakem primeru zagovarjati svoje nacionalno stališče.

Zakaj ne razstavljajo?

V zadnjem »Pohodu« smo postavili pod naslovom »Ljubljanski velesejem« tudi vprašanje, zakaj nekatere tvrdke ne razstavljajo. Na to vprašanje nismo dobili seveda nikakega odgovora, imamo pa nekaj informacij, ki nam lahko služijo namesto odgovora.

Tvrdba Beer, Hribnik & Comp. Med lastniki so gg. Beer Emil, Beer Karel, vsi tovarnarji iz Varendorfa CSR. Ti trije gospodje bratje so soudeleženi pri podjetju s 400.000 Din, in sicer Beer Emil s 200.000, Beer Oto in Karel pa s po 100.000 Din.

Jugobruna d. z o. z. v Kranju. Edini poslovođa je tvrdke je Bruna František, fabrikant, Plavcy, CSR. Družabniki pa so ing. Taranza Miloš s 100.000 Din, ing. Knop Voja s 121.000 Din ter poslovođa Bruna František s 279.000 Din in povsikom 500.000 Din. Glasom notarske pogodbe zastopa poslovođa Bruna František, češki državljani, tvrdko »Jugobruna« popolnoma samostojno.

Marx Ljudevit, 100% »domače podjetje« iz Domžal s sijajnim načelstvom. Prokurist

700 let ali v znamenju umetnostnega zgodovinskega seminarja Dr. Izidorja Cankarja. Neki kritik nad kritiki je napisal, da ima slovanska oblikujoča umetnost za seboj 700 let. G. R., ki je to kritiko napisal, je prav gotovo pozabil, da ima naša umetnost za seboj še mnogo več let, kajti pred sto leti so se pri nas udeleževali v umetnosti Nemci in Italijani, pred tisoč leti pa Rimljani. Tako ima slovanska oblikujoča umetnost za seboj 2 tisoč let.

O SPODOBENEM »SLOVENCU«

Ljubljanski »Slovenec« prinaša nabožne slike, osnutke nedeljskih pridig, agitira za evharistične križe itd. Zato mu tudi nihče ne more zameriti, če (8. VI.) graja moralnost »Glasa naroda«, ker je nekemu svojemu poročilu dal naslov: »Obesil je svojo nosečo ljubico.« Takole modruje naš čisti Slovenec: »Ali je res treba, da Glas naroda svojo moralno revščino obeša na veliki zvonz? No, kadar pa glodata isto kost, takrat se pa tudi čisti Slovenec malo meni za moralnost, saj n. pr. v isti številki piše: »da je bila »Samostojna skupina«, katere glasilo je »Glas Naroda«, pri zadnjih senatnih volitvah od močnejše volje enostavno posiljenata. Mi najbrže ne bomo nikoli zvedeli, ali Bog pa gotovo ve, odkod katoliški novinarji razumejo posiljenje, odnosno, zakaj znajo celo ločiti med enostavnimi in še drugim posiljenjem, to pa vemo že danes, da se Slovenec kljub vsemu smatra za vodilni katoliški list, kateremu so mali moralni prestopki že vnaprej odpušteni,

Ljubljano bolgarski vrtnarji. Vemo, da je ljudem od »Slovenca« bolj malo za prayslavne Bolgare, morda nekako toliko, kot jim je bilo včasih za Srbe, Arnavte, itd., vendar bi naš katoliški »Slovenec« baš s priseljenimi Bolgari rad zniževal vrednost s trdom pridelnega domačega blaga, v kolikor te vrednosti še ni uničila dovolj sedanja kriza sama! Ti gospodje strogo katoliških načel so torej res iskreni prijatelji našega vrtnarstva in kmetijstva. Zato, da bi za pol Dinarja jedli bolgarsko papriko in dobili več salate za Dinar, kot jo že sedaj dobe, prodajo domače interese in katoliške principe.

Taki »Slovenčev« agitaciji je treba, ne glede na katoliške gospode, še jasneje poudariti načelo Narodne dbrane »Svoji k svojim!«

† Sinkovec Ludvik

V ponedeljek 3. t. m. je naša Omladina izgubila za vedno enega svojih vnetih članov. V 18. letu svoje mladosti nam je umrl brat Sinkovec Ludvik, uslužbenec pri tvrdki L. Košir v Novem mestu. Bil je med onimi, ki so odločni zastopniki naše ideje med obrtniškim stanom in zagovornik proti našim nasprotnikom. Pokopali smo ga na Smehejsko pokopališče z žalostjo v srcu, da smo izgubili z njim mnogo obetajočega narodnega delavca. Ohranimo ga v blagem spominu!

RENEGAT STRAFELA O NAŠI ZEMLJI.

Bil sem pred kratkim v Avstriji priča, ko je renegat Dr. Strafela — komisar za pospeševanje turizma — zmerjal in grdil po znani avstrijski navadi razmere v naših letoviščih, posebno obmorskih, kjer je po njegovih besedah le »Dreck und Wanzel« — ter rotill svoje poslušalce, avstrijske Mihelje, ki jih je bilo med publiko 90%, naj se ogibajo Jugoslavije, ter naj gredo rajši v Italijo. Celo grozil jim je z represalijami!

Tako delajo z nami sosede Avstriji in celo komisar za tujski promet!

Kako pa pri nas? Društvo »Putnik« prireja potovanja in izlete na Dunaj, Veliki Klek in itd. Za ta denar, ki ga imajo za tako potovanje na razpolago, bi lahko tisti, ki potujejo, obiskali našo dalmatinsko obalo od Sušaka do Kotora in še krasno vožnjo preko Bosne bi lahko fneli.

Od izletnikov, ki pridejo k nam iz Avstrije, je 90% takih, ki se veselijo, da se bodo dodobra najedli in napili, kar jim je v blazen Avstriji nemogoče. In ti ljudje niti ne zmorejo n. pr. potovanja v zelo drago Italijo. In te hujška zdaj dr. Strafela zoper našo ceno Jugoslavijo!

Vse kar je prav, hlapeci tem renegatom ne bomo nikoli več!

K.

Književnost

Pravkar smo prejeli prvo številko nove revije Jugoslovenski turista — Naša pota, ki je nastala iz obeh dosedanjih jugoslovenskih turističnih revij »Jugoslovenski turista« in »Naša pota«. V uvodni besedi je pojasnjen vzrok fuzije: vzbujati ljubezen do krajev naše lepe domovine je bil doslej cilj obeh revij, ki ju je končno tudi združil v interesu našega turizma in propagande zanj.

Revija je izšla v izredno okusni opremi in jo krasi mnogo res umetniških slik. Od slovenskih fotomaterijev sta zastopana prof. I. Noč in Fr. Krašovec. Iz pestre in zanimive vsebine omenjamo Antičeva članka »Spoj zaledja s morem«, ki v njem dokazuje potrebo stalne avtobusne zveze Ogulina z Novim, in Cirkevica — Selce« z zanimivim opisom tega našega najlepšega kopališča na Gornjem Jadranu, dalje zanimiv opis Pelješca, obširen članek o razvoju in sedanjem stanju turizma v Dubrovniku in okolici, članek »Šta je uradeno za naš turizem v 1934. godini«, ki je bilanca našega lanskega turističnega dela in Regallyjeve članke »Vtisi s pota proti morju«, ki v njem reportira svoje vtise s pota proti morju po železnici. »Naša krila v vetru«, ki v njem opisuje vtise s poti proti morju po zraku. »30 letnica turističnega dela dr. Rudolfa Marnca« s pregledom jubilejnih naporov za povzdigo našega turizma, »Železnice v službi našega turizma« z vsemi potrebnimi podrobnimi pojasnili in »Slovenska letovališča i lečilišča«, ki v njem podaja pregledno sliko vseh naših važnejših in omembe vrednih turističnih krajev.

Uredništvo nove revije je v rokah g. Vladimira Regallyja, ki je doslej že tri leta urejeval »Jugoslovenski turista«, a dve leti »Naša pota« in s svojim delom dokazal, da tudi Jugoslovci moremo imti prav tako reprezentativno turistično revijo, kakor druge države.

Pohvaliti moramo zlasti tudi nagradni foto-natečaj nove revije, ki ga je razpisala z namenom, da zbere čim več najboljših slik iz življenja naših krajev in ljudi. Od 100 lepih in zanimivih nagrad omenjamo zlasti brezplačno vožnjo v I. razredu luksuznega parnika do Kotora in nazaj, brezplačne lete, brezplačne avtobusne vožnje v razne kraje naše domovine in druge. Foto-natečaj bo zaključen 15. julija, ko bo posebna žirija, ki jo sestavljajo uredniki gg. Ravljen, Gaber in Regally, ravatelj Pintar in fotomaterji Kornič, Kermaver in Kos, vse slike pregledala in sodelujočim prisodila nagrade. Uredništvo revije je v Ljubljani, p. predal 114.

USTRELJENE VRTNICE.

Afriško Libijo upravlja guverner Italo Balbo. V Tripolisu stanuje v divni palači, vsak dan se vežba v streljanju. Ko ga je oni dan posetila neka mlada Nemka, je skozi okno sprožil iz pištole v vrt 10 strelkov, nakar je z gredice pobral deset odstreljenih vrtnic. Tako vsaj javlja »Die Dame«, mi pa pomilujemo vrt in vrtnarja, ki ima za gospodarja takega strelca.

Po naši zemlji

Pragersko

OKROŽNI SOKOLSKI ZLET

Ves Maribor in okolica sta prihitela v nedeljo, 2. junija t. l. v Pragersko, da vidita nastop Sokolov Mariborskega okrožja. Ta nastop hvaliti bi bilo odveč, saj je bilo navdušenje zadostno merilo za kvaliteto izvajanja. Nastopilo je 64 članic, 108 naraščajnikov, 88 naraščajnic ter 104 članov. Med temi točkami pa je bila orodna telovadba, simultane vaje in štafeta.

Zelimo si še takih nastopov, ker povzdignejo nacionalno zavest našega ljudstva.

Koprivnik pri Kočevju

»Iks«.

Gospod »Iks« je pisec članka »Keine Antwort« v 17. številki »Gottscheer Zeitung«. Je najbrž izkušen dopisnik, kajti kakor sam pravi — ne mara polemike s »pisarčkom«, ki je zagrešil o kočevski deželici pisane članke v zadnji številki »Pohoda«. Tudi nam ne pride na misel, da bi polemizirali z gospodom »Iksom« toliko časa, dokler ne prizna, da pisarček »Pohoda« ni napadal narodnega voditelja naših vrlih Kočevjarjev, baš narobe: podčrtal in utemeljil je na koprivniškem shodu izraženo željo gospoda dokt. Arka, da manjšina na Kočevskem ne želi več in ne manj, **samo striktno izvajanje šolskega zakona**.

Po vseh znakih sodeč je g. »Iks« mož starejših let, zato je pozabljiv, kar mu ne štejemo v zlo, kajti leta so leta in pozabljivost je slabost in ne greh. Zato pa brez zamer g. »Iks«, če k vašim navedbam postavimo to in ono željo, da bi tudi od naše strani dobila objektivna jugoslovenska javnost jasno, resnično odgovarjajočo in s poštenim namenom podano sliko o tem — kako kaj živimo v prijazni kočevski deželici.

Prvi naš dostavek velja šulterajski šoli. G. »Iks« dvomi, da bi »pisarček« Pohoda poznal to nedolžno ustanovo. Je res ne pozna! Toda ljubi gospod — to vendar ni važno, Znidaršiči in Kobetičji na Ovčjaku, zlasti pa njihovi otroci, mali Znidaršiči, Rožiči in Kobetičji, kateri gotovo ne po lastni krivdi pripadajo v svoji narodni državi — **k narodni manjšini**. Pisarček tega članka ima pred seboj seznam šolobveznih na Ovčjaku. Ta seznam izkazuje točno 20 imen, med katerimi je 7 Rožičev in Znidaršičev, trije drugi otroci imajo mater Rožič Terezijo, Rožič Pepeco. To je delo »pisarčku neznanih zakonov, kateri veljajo za razvoj narodnosti in jezika?« Ne, to je delo šulterajskih šol, katera ima brez zakonite osnove nadaljevanje v Kraljevini Jugoslaviji, kajti g. »Iks« ve, poštena jugoslovenska javnost pa šele sedaj sliši, da imamo na Ovčjaku proti jasnim določilom 45. paragrafa šol. zakona nemški učni jezik za Rožiče, Znidaršiče itd.

Drugi dostavek velja trditvi, da naši Kočevjarji niso toliko neumni, da bi hoteli germanizirati deco slovenske krvi. »Mi hočemo ohraniti to, kar je naše«, pravi g. »Iks«, — »zato hočemo imeti svoje, nemške šole.« Točno povedano. Naši Kočevjarji imajo res druge in večje skrbi, nego bi mislili na asimilacijo drugih. Toda — in to ni malopomembno vprašanje — tako mislijo vsi Kočevjarji? Tudi tisti, ki so n. pr. v Koprivniku mirno prenašali, da je do dne 17. 12. 1934. leta jugoslovenska učiteljica, Nemka, uporabljala kot učni jezik nemščino v oddel-

ku, kjer ima do nemškega jezika pravico od 41 otrok le osem, toda takoj so začeli zbirati podpise za vstopitev starega stanja, kakor hitro je po 17. decembru jugoslovenski učitelj — ne Nemec, ugotovil, da po duhu in črki šol. zakona osem pristnih manjšinskih otrok nima pravice do nemškega učnega jezika. Ali ne mislijo germanizirati gospodje, kateri postavijo za merilo narodnosti jezik, v katerem otrok molí, v fari, kjer je od 700 faranov vsaj 200 Ne-Nemcev, toda v cerkvi ne sliši ta manjšina nobenega očenaša, nobene slovenske pesmi, v šoli pa ima slovenski verouk le toliko veljave, kolikor mu milostno odmeri — veroučitelj, ne Jugosloven. Pisarček Pohoda prav rad verjame gospodu »Iksu«, da Kočevjarji ne mislijo germanizirati Ne-Nemcev, ne razume pa, zakaj hočejo imeti »stare stanje« recimo na narodni šoli v Koprivniku, kjer je to staro stanje mirno prenašalo, da se deca iz mešanik zakonov neovirano pretvarja v zavedne, še več — v nestrpne Nemce. Prosimo naj se potrudí g. »Iks« v Koprivnik in vpraša dva sinova in hčerko zakoncev Malnarici Martina in Stanič Frančiške, kakšne narodnosti so njihovi otroci. Naj vpraša dve hčerki in sina banovinskega cestarja na Hribu, ki ima ženo Belokranjico, kakšne narodnosti so, ali če vsaj razumejo slovenski. Naj vpraša Vrtačič Josipa, posestnika iz Hriba, kakšne narodnosti so njegovi otroci, če znajo kaj slovenski po večletnem šolanju v jugoslovenski narodni šoli, odnosno: kdo jih je naučil nemško misliti, moliti — če ne ono »stare stanje«, katero tako obupno pogrešajo prijatelji nemške ohranjočice šole. Ali naj vpraša kdo siroto Medic Tereziko — hčerko Slovenke: kdo jo je naučil nemški in kje ni imela priljubljenosti, da bi ohranila materinski jezik. Rekla bo: »Gospod, jaz, hčerka slovenske matere, sirota brez očeta ne znam slovenski, znam pa prav čedno nemški po dobroti jugoslovenske narodne šole in jugoslovenskega učitelja.« Vprašajte Ožbald Anico, hčerko Ožbald Matije in Slavič Marije, pa magari tudi njeni sestrici, učenki 1. in 2. razreda narodne šole v Koprivniku: kakšne narodnosti so. Vprašajte hčerko Jakše Marije — Malčko: kako je prišla ona v nemški oddelk jugoslovenske narodne šole, če je na matičnem listu izkazana za Slovenko. Vprašajte hčerki Radovan Frančiške v Koprivniku, odkod imata nemško narodnost, če imajo mater Slovenko. Zato, ker je oče — Kočevar? Zakaj so potem Vertačiči — Nemci? Ker je mati Nemka? Vprašajte sinove in hčerke Lampet Marije — zakaj so one Nemke? Malnarici, Vrtačiči, Mediči, Ožbaldi, Jakše Malike, otroci Radovanov, Lampetrov — Nemci? In to so podatki samo iz enega razreda! Kaj bi bilo takrat, če bi navedli imena iz treh razredov ene šole? Gospod »Iks«, res Kočevjarji niso tako neumni, da bi hoteli germanizirati, so pa tako brihtni in lojalni nekateri Kočevjarji, da se celo s pomočjo »Kra-kerjevih paketov« borijo za ohranitev »starega stanja« — katero — Bog ne daj — ni germaniziralo, le odjedalo je listje slovenske lipe: Malnerice, Vrtačiče, Ožbalde, Radovane, Lampetre itd.

Tretja pripomba naj velja razlogu, da zato mora znati naš solarček, Kočevar, knjižno nemščino, da bi kot mož in žena v dneh izkušnje iz nemških knjig in časopisov zvedel, da je dolžnik domovine Jugoslavije. Ta argument — malce šepa. Kajti mi poznamo že danes odrasle, ki so v jugoslovenski šoli postali dobri Nemci. Ne poznamo pa nobenega, kateri bi za ta dar — recimo v

Koprivniku izkazal svojo hvaležnost. Ključasti križi na zidu stranišč, v anonimnih pismih, upor proti slovenski pesmi, mržnja proti slovenski knjigi, odpor proti »slovenski organizaciji« — Jadranski straži i. t. d., i. t. d. bi bili darilo in zahvalnost okolisa, kateri je užival 15 dolgih let dobrote »starega stanja«? Ne, ljubi gospod »Iks«, rajši podprimo Slovenci in Kočevjarji tezo gospoda doktorja Arka in recimo: »Nočemo več »starega stanja«, hočemo pa striktno izvajanje šolskega zakona!«

Pisarček.

Ormož

VINOGRADNIŠKO ZBOROVANJE

Dne 1. junija t. l. je bilo pri nas odlično zasedeno veliko zborovanje in občni zbor Vinarskega društva. Izvoljena je bila nova uprava z g. Lovrom Petovarjem na čelu. V nedeljo, pa se je vršil sedmi vinarski kongres. Predsednik g. Petovar se je spominjal smrti velikega kralja Ujedinitelja in izrekel pozdrav mlademu kralju. Sledili so pozdravni govori in referati. Zborovanje je pokazalo točno sliko težkega položaja, v katerem se nahaja naše vinarstvo, ki je nujno potrebno pomoči.

Jesenice

Zadnje čase, pred in po volitvah v narodno skupščino, so se pokazali na ograjah in stenah nekaterih poslopij z rdečo barvo naslikani komunistični znaki. Prav posebno je viden tak znak na ograji Sokolskega doma na Jesenicah, ki ga do danes še ni noben odstranil. Izgleda, kot da so vse Jesenice komunistične!

Splah je zadnje čase opaziti na Jesenicah precej rdeče barve: z rdečimi trakovi okrašeni vagoni vozijo v naš obmejni kot, rdeči prapori se vozijo po naših cestah — zelo privlačno vse to za naš tujski promet! Inozemskih gostov taki pojavi ne morejo prav posebno privabljati v naša letovišča. Nas domačinov pa seveda prav nič ni strah pred njimi, posebno še, ko slišimo pijanega rdečkarja kričati »Heil Hitler!« Tako »zavedna« masa pač ne bo nikoli mogla pričarati v Jugoslavijo od nekaterih takoj zaželenega boljše viškega kraljstva. Pa kaj bi tudi rekli boljše, ki bi videli svoje zveste sodruge in sodružice manifestirati po naših cestah s polnimi usti kritike proti buržuizmu, obložene pa po najnovejši pariški modi — v svili in laku? Mi jim seveda to odpuščamo, ker vemo, kaj hočejo in kaj delajo. Zdi se nam pa, da bi rdeče kraljestvo najbolj nje same zadelo in bi ga bili kaj kmalu siti — boljše viška raševina bi jim kmalu opraskala razvajeno kožo!

Tiste, ki se poleg vsega navedenega bavijo, kakor že zgoraj omenjeno, tudi z umetnostjo slikanja srpov in kladiv, bomo pa ob priliki že kako zaznamovali, da prdejo v album »zanesljivih« državljanov, kakor se pred javnostjo prav svetniško že danes izdajajo. Takrat bo pa naš srez zaslovel po senzacijah...

Novo mesto

JADRANSKA STRAŽA IN NARODNA HIMNA.

V nedeljo, dne 2. junija t. l. smo imeli v našem mestu kaj lepo in pristočno svečanost. Podmladkarjem Jadranske straže so bili namreč izročeni prapori, katere je blagoslovil tukajšnji g. prošt dr. Cerin. Slavnost je bila zelo lepo izvedena, prisostvoval je sam g. podban kot predsednik oblastnega odbora Jadranske

straže. Izrečene so bile mnoge vzpodbudne besede za mladino, ki je v velikem številu prisostvovala pomembnemu dogodku. Strunoma so korakali po izvršeni slovesnosti učenci poedinih šol, pred njimi praporščaki z novimi prapori in spremstvu kumic. Navdušila je nas in sebe naša mladina. Prireditvenemu odboru s predsednikom krajevnega odbora J. S. g. dr. Cervinko na čelu in vsem sodelavcem naše čestitke.

Nekaj pa moramo pripomniti pri tej priliki. Udeležba je bila zelo velika. Zastopani so bili vsi stanovi. Tudi kmečko ljudstvo, katerega je ob nedeljah polno v mestu, je z velikim zanimanjem sledilo celi prireditvi. Zal pa nekateri še danes ne vedo, da se mora pri petju naše prelepe himne stali odkritih glav. Ne vemo, je li temu kriva nevednost ali malo dušnost. Saj ima tudi naše ljudstvo nešteto prilik, da je podučeno o obnašanju pri sličnih prilikah. Najprej v šoli kot otroci in pozneje v raznih tečajih, ki jih je dandanes mnogo po deželi. Najbrž nista še pronikla v vsa sra ljubezen in spoštovanje do naše lepe domovine. Zato se ponavljajo slučajji, da marsikoga ne zgrabi petje naše veličastne himne in ga pusti ravnodušnega kot ob kaki neznani pesmi. Tu morajo poseči vmes podeželski vzgojitelji: šola, duhovščina. Posebno naša č. duhovščina bi lahko mnogom pripomogla s svojo besedo z lece in ob raznih drugih prilikah, da se taki nedostaki odpravijo.

Prosimo vse predavatelje, č. duhovščino in c. učiteljsvo, da delujejo v tem smislu pri državljski vzgoji našega ljudstva.

25 letni jubilej proslavlja sokolska župa Novomesto dne 9. in 10. t. m. Pripravljajo se raznovrstni nastopi in akademije. Prepričani smo, da se bodo prijatelji Sokolstva udeležili teh prireditev v impozantnem številu.

VSEM SOKOLSKIM DRUŠTVOM IN ČETAM V DRAVSKI BANOVINI!

Akcijski odbor za postavitev spomenika na Vižmarski tabor se je obrnil na vse Sokolske edince v Dravski banovini iz razloga, ker bo Sokolski dom spomenik Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja in je torej v prvi vrsti Sokolstvo poklicano, da pripomore do uresničenja predvsem te akcije. Akcijski odbor nima tako velikega števila delavcev, da bi po vsej Dravski banovini zbiral dinarje in prav zaradi tega se je obrnil na vse Sokolske edince, da vsaka v svojem rajonu uvede v ta namen nabiralno akcijo.

Ker večina edincev še ni poslala za to akcijo nabranega zneska, prosimo, da to čimprej store in nakažejo vsoto po svojočasno vposlani položnici na podružnično poštno hranilnico v Ljubljani na čekovni račun št. 14.083 (Sokolsko društvo št. Vid nad Ljubljano).

Naša akcija je zadeva vsega prebivalstva v Dravski banovini, posebno Sokolstva, zato pokažimo bratsko Sokolsko vzajemnost tudi v dejanju in naj ne bo nobene edince, ki bi se ne odzvala naši prošnji in ne bi storila svoje sokolske dolžnosti!

Zdravo!
Akcijski odbor.

Stoodstotni. V gotovem ljubljanskem čr. sopsu se večkrat čita ob priliki proslav jubilejev zaslužnih mož: je stoodstotni Ljubljancin. Ali je ta stoodstotni morda kaka zasluga? Mogoče bojažen pred drugimi, ki niso stoodstotni? Pojdimo se znova Primorce, Ljubljancane, Stajerce, Ribničane in ustanovljajmo vsak svoje klube.

Čuvajmo Jugoslavijo!

Složno slovenska beseda zmiža (zemeljska) je razložena kot žival, ki se plazi po zemlji, tako je tudi K. Oštrir poiskal sorodno besedo za zemljo pa ilirsko kačo, vendar je značilna za kačo tudi njena zvitost. Po zviti obliki je človek sklenil, da je tudi duševno zvita, ker »nenadoma pičile«! Kača pa je bila zvita (prekajena) bolj nego katerakoli poljski živali, ki jih je naredil Jehova Bog« čitamo v 1. knj. Mojzesovi. »Zvita kača« je vsakdanja raba še danes in njeno plazenje v ovinkih (serpentinah) je značilno, kakor njeno sončenje v zvitkih.

Iz »vile« imamo zatorej najbrže vit — vit, ker »vila« je zvita, vita. Mogoče gre semkaj tudi Vit in Vida, božanstvi, ki hodita v onstran. — Lepa Vida« (Onstran morja je vida »kačja kraljica«?)

Kača »vila« tenka (vita) in zvita, ki se je vila po zemlji je prav mogoče dala viti se, gibati se kakor »vila«! Tako imamo Schlange, gabeln, serpentine, celo zakačiti (se) — zaplesti (se) od — kače! Zakaj se je beseda vila za kačo izgubila? Iz istega razloga kot se je izgubila n. pr. beseda per — za »sočeta«, ker je postal per — Zern — Bog oče! Namesto kač so stopile deklice »vile«, ki imajo to ime; zato se ni smela beseda več rabiti za navadno kačo! Beseda vila je le izpremenila svoj pomen. Spomin na vilo v podobah kače imamo n. pr. iz Kobariškega kota. Glej pesem »Kača« v »Gorskih pravljicah« Jože Lovrentiča (Gorica, 1921):

»Podiral sem bukev in ko zahrešala je in se zvrnila, zgenila tam blizu se skala je in čez trenotek po stezi izza grma prilezla je kača pregrozna in črna: na glavi ploščati je jabolko zlato nosila, ob hrbtu je vlekla povešena krila in oči, oči — pogledala me je in več mi moči ni! zavrnil sem jabolko, mati, in njene oči in padla med skale je kot obstreljena — zmračilo se mi je — ali je bila kača ali žena in rekla še »Tebi pomoči ni!...«

(Konec prihodnjic.)

Ado Makarovič:

Naše Vile in „Ilire“

(K stoletnici ilirskega pokreta.)

Ime »Iliri« nam je najverjetneje razložil naš jezikoslovec K. Oštrir kot »Kačji narod« in to po božanstvu — kači. Mitična kača pri Hetitih se je zvala **Ilur(r)janka**. Ta kača je predstavljala praočeta (pramater) naroda, kot vladarja podzemlja, vode, kraljestva smrti (dedi)! Dr. Niko Župančič tolmači raje Ilire kot narod jeguljarjev, ker so reke, ki tečejo v Jadransko morje, zelo bogate na jeguljah! Seveda Iliri niso ločili med Kačo in Jeguljo, a jegulj bi bilo v rekah zelo malo, če bi bili Iliri in Jeguljarji! Prav gotovo so pa te jegulje v zvezi z imenom božanstva Ilur — »Kača« in so se tako zaplodile najbrž kot svete, čuvane živali, inkarnacije dedov, ki jim vlada baš »Illur«, praočeta, bog »smrti«, od katerega so nekateri narodi izvajali svoje pokolenje! Tudi Slovani tako! In naša »Kača« je »Veles«, bog duhov umrlih! Brückner tolmači tako »Bojano, Velesova vnuka«, češ, Slovani so mislili, da potečejo od Velesa. K temu navaja Cezarja (de Bello Gallico, VI. 18) »Galli se omnes ab Dite patre prognatos praedicant! Jegulje — Kače so ljudem pomenile utelešenje umrlih in reke, čez katere je šel sveti most, simbolizirajoč most v »onstran morja«, kjer vlada Veles — velika kača v navu! Slovani so pekli »mostove« iz testa, ki so pomenili sveti most na »oni svet«! Jegulje so torej bile tisti blaženi! Zato imata prav dr. Župančič in Oštrir, da ime naroda Ilirov pomeni neko zvezo s temi kačami! »I-lur«: »V-elar«, kar je v zvezi z Vil — Vila, torej »Vil-lar«! »I-l« v »Ilur« je imel pred seboj še en glas, da je ta prav lahko V(ilur!) (Glej Hillyricum, Hillyricum!)

Slovani so častili božanstvo ob svetih rekah in na prvem mestu je tu Veles, o katerem so verjeli (Belin!), da njegov »ključ« (Pvir) zdravi slepoto. Most iz testa predstavlja bolj most čez

sveto reko nego čez morje! Pot v onstran je prvotno simboliziral vsak most čez vodo. Kača kot utelešenje umrlega je v vodi jegulja.

Božanstva onstranstva, duhov, ob rekah je mogoče dokazati iz krajevnihi imen ob staroslav- nih rekah, in sicer ob prehodih in mostovih, n. pr. Vidino, mesto Videm (Vidium) ob Ternu in »Černoglavce« (?) (Cernoglon) na drugi strani reke, kar nas takoj spomni »Lepe Vide« in njene »Zamorca«! Zamorec pomeni prvotno: 1) onega, ki biva »za morjem« pozneje: 2) je ta postal identičen s »črnoglavcem« (»Tiarnaglofi« v sev. Kroniki?). Ta »Zamorec« je Veles »onstran morja«, tukaj seveda onstran »reke«! Mogoče, da tiči v sami besedi »murje« »Zamurec« starejši pomeni »mr« — črn, ki pa tudi ni prvotni, ampak bržkone »mr(j)« — ljubljen: žgan! »Črno srce« pomeni v albanski narodni pesmi, ožgano od ljubavi! Zemlja je ožgana od sonca, naša Morana, ki je »črna« in »smrta«. Tako bi se mogoče dale tolmačiti »žalostna kraljica Mara« kot črna, tako Marica, reka in Marica »Santa Marizza ob Tilmentu«, Mura, Murica, Morava, itd. Pa to mimogrede! »Mara« sodi sem kot kačja kraljica! Verjetno je, da imamo to prestavo od starih Iliriv!

Nek stik slovenskega Vel (Veles) kot duh kača z »ilirskimi« ilure — kača eksistira zelo verjetno! Kot je pri Slovanih drugo ime za kačo zmiža, od zemlje, tako je tudi ta »vila« — »vila« od zemlje! Litvinsko, torej pravoslavsko, velena je namreč zemlja; od tod ime kač »vila« (vela!) naše do danes nepojasnjene »vile« postavljam sem kot Kačja bitja, in glagol viti se, kakor se vijeta kača in vilinsko »koloci«!

Brückner postavlja besedo vele za »deda«! Umrli ljudje so vile in vilenjak! Vlada jim je Veles (Viles)!

Velesovo ime je prvi smiselno in zadovoljivo razložil A. Brückner kot vladarja nava! Problem je rešila Litvinska beseda »vel« — duh umrlega; odkod pa je ta beseda, se Br. ni vprašal. Najbrže pa da je litvinski vel v zvezi s slo-

vanski veli (velik) — gospod, torej zopet semitskim »elom« — velom — gospodom, bogom! Da je sam »el (vel, Bel, Bal) prvotno duh (umrl), vidimo najlepše iz znane scene med rotliko mrtvih, duhom Samuelovim in Salvom, kjer pravi rotlika: »Vidim boga vstajati iz zemlje (ela)!« (1. Samuelova, 28, 13). Prva religija začena seveda ob tajnosti smrti! Tako je naš Veles identičen s sem. Celom (Balom). Če torej trdijo razni pisar sred. veka, da so stari Slovani molili Bela, se nič ne motijo! Motijo se samo, ker ne vedo, da je Bel — »el, torej isto ime, ki rabi enobojnim Hebrejcem za — Boga! Semitski Hetiti in Iliri nam sporočajo o kači »Ilurjanki« (ilu), duhu, boginji, od katere(ga) izhajajo! Narodi izvajajo svoj izvor od boga umrlih, ker je ta vladar dedov, končno sam. 1. »deda«!

Sem sodi večkrat omenjeni »vel(e)« na ov- jih etruske mumijske v »Zagrebu«, Žunković tolmači z »Velike«, pomeni pa (na mumijski) gotovo duha umrlega, na nek način boga! Mumijski nam predstavlja prvega malika, prvi božji kip, prvega otipljivega »boga« — duha deda! Iliri so torej zapustili pri nas glavno svoje božanstvo, katerega odsev je naš Veles »skotji bog«, (bog živali kot reinkarniranih duš?) V prvi vrsti je tu kača, o kateri imamo vse polno pravljic in pripovedk. Prvotno je kača postala to radi svojega preproste- ga organizma in oblike v transformiranju in razvoj oblik in vrst, se da zaslediti v najstarejš- se zgodovini (D'amato)! Semiti so mislili celo letoče kače in so kače tudi molili. Ni vse, kar vedo Semiti o kačah iz Egipta, ki je častil nešteto svetih živali, ne samo kot žive hierogliffe, ampak kot utelešenje umrlih in božanstev! Nestor nam po- roča, da so Rusi prisegli pri Velesu in prisegli so Slovani lomeč grude zemlje nad glavo, češ, če prelomim prisego, naj grem v zemljo! Duhovi so inkarnirani v kačah, ki živijo v zemlji. Voda pa je simbol prehoda na oni svet, ker po prastari veri volika voda (morje) loči ta svet od onega. »Kača« v vodi pa je jegulja!

»Vila« bi bilo torej od kače »vile«, ta be- seda pa se stika z »ilirsko« kačo ilur.